

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "หนังสือท่องเที่ยวเมืองไทยที่จัดพิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2521-2530" เป็นการวิจัยเพื่อสำรวจและวิเคราะห์หนังสือท่องเที่ยวเมืองไทยที่จัดพิมพ์ในช่วงดังกล่าว ในแง่ของผู้จัดพิมพ์ ผู้เขียน ประเภท เนื้อหา วิธีการเขียน ภาพประกอบและลักษณะรูปเล่ม โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาหนังสือท่องเที่ยวเมืองไทย รวม 167 ชื่อเรื่อง ที่สะสมอยู่ในแหล่งต่าง ๆ ได้แก่ หอสมุดแห่งชาติ หอสมุดกลางของมหาวิทยาลัย 7 แห่ง ใน กรุงเทพมหานคร คือ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตวังท่าพระ และสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ ตลอดจนร้านจำหน่ายหนังสือต่าง ๆ ได้แก่ โอเคียนส์ไทร์ วัชรบุรพา กวางกมล มาบุญครองเซ็นเตอร์ และศูนย์หนังสือจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยไม่นับรวมหนังสือภาษาต่างประเทศ หนังสือแปล หนังสือคำรงานวิจัยเกี่ยวกับการท่องเที่ยวและสถานที่ท่องเที่ยว วารสาร จุลสารการท่องเที่ยว

การศึกษาและเตรียมงาน

ในขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยได้สำรวจหนังสือท่องเที่ยวในแหล่งข้อมูลที่กำหนด โดยเฉพาะในหอสมุด ได้ทำการสำรวจโดยการค้นจากบัตรรายการที่ให้หัวเรื่อง "ไทย..ภูมิประเทศและการท่องเที่ยว" ตลอดจนจังหวัดต่าง ๆ อาทิ "กระบี่..ภูมิประเทศและการท่องเที่ยว" จากนั้นจกรายละเอียดที่จำเป็นต่อการเข้าถึงหนังสือ ได้แก่ เลขหมู่และข้อมูลทางบรรณานุกรมลงในบัตร 3"x5" พร้อมทั้งไปสำรวจชั้นหนังสือด้วยตนเอง

การสร้างเครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูล

เครื่องมือวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสำรวจและวิเคราะห์หนังสือท่องเที่ยวเมืองไทย ซึ่งจัดทำขึ้นโดย

1. สำนวณหนังสือท่องเที่ยวที่เป็นประชากร เพื่อพิจารณาลักษณะต่าง ๆ ที่ต้องการวิเคราะห์
2. ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดแนวทางในการวิเคราะห์ ได้แก่

กาญจนา อาจองค์. "การวิเคราะห์เนื้อหาหนังสือท่องเที่ยวเมืองไทย" วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ภาควิชาบรรณารักษศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522

มหาคไทย, กระทรวง. ประวัติมหาคไทยส่วนภูมิภาค จังหวัดจันทบุรี กรุงเทพมหานคร : กระทรวงมหาคไทย, 2524

สิทธา พิณภูวกลและคนอื่น ๆ. การเขียน. พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร : คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2516

Haines, Helen E. Living With Books : The Art of Book Selection. New York : Columbia University Press, 1963

แบบสำนวนและวิเคราะห์ที่จัดทำขึ้นแบ่งเป็นค้ำต่าง ๆ ดังนี้ (โปรดดูภาคผนวก ข)

1. ผู้จัดพิมพ์ พิจารณาว่าผู้จัดพิมพ์เป็นสำนักพิมพ์เอกชน หน่วยงานราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือไม่ปรากฏผู้จัดพิมพ์
2. ประเภท การแบ่งประเภทหนังสือท่องเที่ยวเมืองไทย ได้ยึดหลักการแบ่งประเภทหนังสือท่องเที่ยวของเฮนส์ (Haines) ดังที่กล่าวไว้ในบทที่ 2 ซึ่งปรากฏว่าหนังสือท่องเที่ยวเมืองไทยมีอยู่ 3 ประเภท คือ คู่มือนำเที่ยว หนังสือที่ให้รายละเอียดเกี่ยวกับประเทศ จังหวัด สถานที่ และหนังสือที่เป็นเรื่องเล่าหรือการถ่ายทอดประสบการณ์การสังเกตของผู้เขียน
3. ผู้เขียน พิจารณาว่าระบุผู้เขียนหรือไม่ ถ้าระบุ ระบุเป็นบุคคลหรือหน่วยงาน ในกรณีที่ระบุผู้เขียนเป็นบุคคล จำนวนผู้เขียนมีเท่าใด
4. เนื้อหา แบ่งออกเป็น
 - 4.1 ขอบเขตของเนื้อหา พิจารณาว่าเป็นหนังสือที่กล่าวถึงทุกจังหวัด กล่าวถึงจังหวัดเดียว กล่าวถึงตั้งแต่ 2 จังหวัดขึ้นไป กล่าวถึงภาคใดภาคหนึ่ง หรือกล่าวถึงเฉพาะสถานที่ตั้งแต่ 1 แห่งขึ้นไป

4.2 หัวข้อเนื้อหา หัวข้อเนื้อหาหนังสือท่องเที่ยวเมืองไทยในที่นี้ ผู้วิจัยได้คัดเลือกมาจากเกณฑ์วิเคราะห์เนื้อหาหนังสือท่องเที่ยวเมืองไทยของ กาญจน อาจองค์ (2522 : 38-42) โดยนำเกณฑ์ดังกล่าวไปทดลองวิเคราะห์หนังสือท่องเที่ยวเมืองไทยที่จัดพิมพ์ในช่วง พ.ศ. 2521-2530 จำนวน 40 ชื่อเรื่อง แล้วแก้ไขบางหัวข้อ ย่อยตามความเหมาะสม หัวข้อเนื้อหาแบ่งได้เป็น 5 หัวข้อใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ภูมิศาสตร์และสภาพทั่วไป แบ่งเป็น 10 หัวข้อย่อย คือ
 - 1) ที่ตั้ง หมายถึง ที่ตั้งของจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้านหรือสถานที่ท่องเที่ยว
 - 2) ภูมิประเทศ หมายถึง สภาพของพื้นที่ เช่น เป็นภูเขา ที่ราบ มีแม่น้ำลำคลอง เป็นต้น
 - 3) สภาพทางธรณีวิทยา หมายถึง ลักษณะของพื้นที่ดิน พื้นที่ที่ปรากฏ
 - 4) ภูมิอากาศ หมายถึง ลักษณะลมฟ้าอากาศและฤดูกาล ของดินที่หนังสือกล่าวถึง
 - 5) ทรัพยากร หมายถึง ทรัพยากรธรรมชาติ อันได้แก่ แร่ธาตุ พืช และสัตว์
 - 6) ประชากร หมายถึง จำนวนพลเมือง เชื้อชาติ และ อุปนิสัยของประชาชนในท้องถิ่นหรือจังหวัดที่หนังสือกล่าวถึง
 - 7) การคมนาคม หมายถึง เส้นทางคมนาคมที่ใช้ในการเดินทางไปยังจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน หรือ สถานที่ท่องเที่ยว
 - 8) การปกครอง การเมือง หมายถึง รายละเอียดเกี่ยวกับการแบ่งเขตการปกครอง การจัดการปกครอง ตลอดจนข้อคิดเห็นของผู้เขียนเกี่ยวกับการเมือง การปกครอง
 - 9) สภาพเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ หมายถึง กิจกรรมทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพของราษฎร อาทิ การทำสวน การป่าไม้ การประมง การอุตสาหกรรม

และกิจการทางเศรษฐกิจ อาทิ การธนาคาร การ-
สหกรณ์ ตลอดจนจนถึงข้อคิดเห็นของผู้เขียนเกี่ยวกับ
สภาพเศรษฐกิจ

- 10) สภาพทางสังคม หมายถึง ข้อมูล รายละเอียด
เกี่ยวกับการศึกษา การสาธารณสุข การสาธารณสุขการ
การศึกษาคือสื่อสาร ตลอดจนไปถึงสภาวะการต่าง ๆ
ทางสังคม

2. ประวัติศาสตร์ แบ่งเป็น 7 หัวข้อย่อย คือ

- 1) ประวัติเมือง หมายถึง ประวัติความเป็นมาของจังหวัด
การสร้างเมือง และราชวงศ์ที่ครองเมือง
- 2) ประวัติท้องถิ่น หมายถึง ความเป็นมาของอำเภอ
ตำบล หมู่บ้านที่ไม่ใช่ในระดับเมือง
- 3) ประวัติโบราณวัตถุสถาน หมายถึง ประวัติความเป็นมา
ของโบราณวัตถุ โบราณสถานต่าง ๆ อาทิ พระแก้ว-
มรกต ปราสาทหินพิมาย ตลอดจนไปถึงสถานที่ที่มี
ความสำคัญทางประวัติศาสตร์ ศาสนา เช่น อนุสาวรีย์
และวัดต่าง ๆ เป็นต้น
- 4) ประวัติสถานที่ หมายถึง ประวัติของสถานที่ท่องเที่ยว
ทางธรรมชาติหรือสถานที่ราชการ
- 5) ประวัติบุคคลสำคัญ หมายถึง ประวัติของบุคคลที่มี
ความสำคัญในดินนั้น ๆ
- 6) ทำนนาน นิตานพื้นเมือง หมายถึง ทำนนานหรือนิตาน
พื้นเมืองที่เกี่ยวกับจังหวัด อำเภอ ตำบล หมู่บ้าน
สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ อาทิ เรื่องทาม่องลาย
ผาแดงนางไอ่ เป็นต้น
- 7) ความหมายของชื่อเมือง ท้องถิ่น สถานที่ หมายถึง
คำแปลของชื่อเมือง ท้องถิ่น สถานที่

3. วัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 11 หัวข้อย่อย ดังนี้

- 1) ภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับภาษาถิ่น สุภาษิต คำพังเพย หรือวรรณกรรมของท้องถิ่นต่าง ๆ
- 2) ศาสนา หมายถึง แนวความคิดต่าง ๆ ทางศาสนา ตลอดจนไปจนถึงข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการนับถือศาสนาของประชาชน
- 3) ความเชื่อและทัศนคติ หมายถึง ความเชื่อของประชาชน ในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ ตลอดจนไปจนถึงทัศนคติที่มีลักษณะเฉพาะ-
ตัว
- 4) การดำเนินชีวิต หมายถึง การพรรณนาถึงสภาพความเป็นอยู่ เช่น สภาพชีวิตของชาวชนบท ชาวเขา ชาวประมง เป็นต้น
- 5) การแต่งกาย หมายถึง การแต่งกายของประชาชนในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ ที่มักมีลักษณะแตกต่างจากที่อื่น ๆ
- 6) การตั้งบ้านเรือน หมายถึง ลักษณะของบ้านเรือน การก่อสร้าง และทำเลที่ประชาชนนิยมปลูกบ้านเรือนอาศัยอยู่
- 7) ประเพณีและงานเทศกาล หมายถึง ชนบทธรรมเนียม ประเพณีประจำถิ่น ทั้งที่เป็นประเพณีทางศาสนา อาทิ การทำบุญในเทศกาลต่าง ๆ ประเพณีเกี่ยวกับชีวิต อาทิ เช่น การบวชนาค การแต่งกาย และประเพณีอื่น ๆ อาทิ การแข่งเรือ สงกรานต์ ตลอดจนไปจนถึงงานเทศกาล ซึ่งจัดเป็นประเพณีในที่นั้น ๆ
- 8) การละเล่นพื้นเมือง ได้แก่ การละเล่นต่าง ๆ กีฬา คนตรี และการจับระบำรำฟ้อน อาทิ เช่น การฟ้อนภูไท ของชาวเรณูนคร ร่องเงิ้ง และกีฬาชนโคของภาคใต้ เป็นต้น

- 9) โบราณคดีและศิลปกรรม หมายถึง การอธิบายลักษณะต่าง ๆ ของโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ ตลอดจนไปจนถึงความรู้เกี่ยวกับสถาปัตยกรรม จิตรกรรม ประติมากรรม และประณีตศิลป์
- 10) ศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน หมายถึง ผลงานทางศิลปหัตถกรรมของประชาชนในท้องถิ่น อาทิ การทอผ้าไหม การทอผ้า การทำเครื่องจักสานย่านลิเภา เป็นต้น
- 11) อาหารพื้นเมือง หมายถึง ความรู้เกี่ยวกับอาหารพื้นเมือง หรือการประกอบอาหารพื้นเมืองต่าง ๆ อาทิ ข้าวซอยของภาคเหนือ เป็นต้น นอกจากนี้ยังหมายรวมถึงอาหารทั่วไปที่ขึ้นชื่อว่ามีรสชาติดีในที่ต่าง ๆ

4. สถานที่ท่องเที่ยว

- 1) โบราณวัตถุสถาน สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ศาสนา อาทิ เช่น ปราสาทหินพิมาย กำแพงเมืองเมืองโบราณต่าง ๆ พิพิธภัณฑสถานอนุสาวรีย์ สะพานข้ามแม่น้ำแคว ฯลฯ
- 2) สถานที่ราชการ คุกเก่า มหาวิทยาลัยต่าง ๆ ศาลากลางจังหวัด ฯลฯ
- 3) สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ คุกเก่า วนอุทยาน ป่าเขา หาดทราย น้ำตก ถ้ำ สวนสาธารณะ ฯลฯ
- 4) สถานที่เที่ยวชมสภาพความเป็นอยู่ หมายถึง กำบลหรือหมู่บ้านซึ่งเป็นที่อยู่ของชนกลุ่มน้อยหรือชนพื้นเมืองที่มีลักษณะเฉพาะตัว อาทิ เช่น หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง หมู่บ้านเงาะซาไก
- 5) สถานเริงรมย์ คุกเก่า โรงภาพยนตร์ โรงมหรสพ บาร์ ไนท์คลับ ฯลฯ

- 6) แหล่งซื้อของและแหล่งผลิตสินค้า หมายถึง ศูนย์-การค้าต่าง ๆ หมู่บ้านในจังหวัดต่าง ๆ ที่ผลิตสินค้าพื้นเมือง อาทิ หมู่บ้านทำเครื่องเงิน หมู่บ้านทำร่มบ่อสร้าง จังหวัดเชียงใหม่ ตลอดจนไปจนถึงร้านจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองต่าง ๆ

5. ข้อเสนอแนะสำหรับนักท่องเที่ยว

- 1) ระเบียบพิธีการ หมายถึง ระเบียบพิธีการเข้าเมือง การติดต่อเข้าชมสถานที่ต่าง ๆ
- 2) ที่พัก ร้านอาหาร และบริการต่าง ๆ หมายถึง ข้อมูลที่เกี่ยวกับโรงแรม บังกะโล หรือที่พักประเภทอื่น ๆ ภัตตาคารร้านอาหาร และบริการอื่น ๆ ที่จัดสำหรับนักท่องเที่ยว
- 3) สินค้าพื้นเมือง หมายถึง รายละเอียดเกี่ยวกับสินค้าพื้นเมืองทั้งเครื่องอุปโภคและบริโภค
- 4) การเตรียมตัว หมายถึง การเตรียมสิ่งของเครื่องใช้สำหรับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในสถานที่ท่องเที่ยวที่เดินทางไปไม่สะดวก อาทิ เช่น ป่า ภูเขา เป็นต้น
- 5) การปฏิบัติตนในสถานที่ท่องเที่ยว หมายถึง รายละเอียดเกี่ยวกับข้อห้ามหรือข้อควรปฏิบัติในสถานที่ท่องเที่ยว อาทิ ในอุทยานแห่งชาติ เป็นต้น

4.3 การอ้างอิง พิจารณาว่าหนังสือเล่มนั้น ๆ ระบุแหล่งค้นคว้าอ้างอิงหรือไม่

5. วิธีการเขียน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์วิธีการเขียนโดยยึดถือแนวทางจากหนังสือชื่อ "การเขียน" โดย สิทธิฯ พินิจภูวดล และคนอื่น ๆ วิธีการเขียนหนังสือท่องเที่ยวเมืองไทยจำแนกได้ ดังนี้

1. เขียนแบบเล่าเรื่อง วิธีการเขียนแบบนี้ผู้เขียนจะถ่ายทอดเหตุการณ์

ประสบการณ์ต่าง ๆ โดยใช้ภาษาที่เรียบง่ายในลักษณะของการเล่าสู่กันฟัง

2. วิธีเขียนเชิงอธิบาย วิธีการเขียนแบบนี้เป็นลักษณะของการเขียนคำราหรือหนังสือทางวิชาการ กล่าวคือ ผู้เขียนจะใช้ภาษาที่รวบรัด มุ่งอธิบายความรู้มากกว่าให้ความบันเทิง มักแบ่งเนื้อหาออกเป็นหัวข้อให้เห็นได้โดยชัดเจน

3. เขียนแบบเล่าเรื่องผสมกับวิธีเขียนเชิงอธิบาย คือ การใช้วิธีการเขียนทั้ง 2 ประเภทปะปนกันไป

วิธีการเขียนแบบอื่น ๆ นอกเหนือจากนี้ เท่าที่ปรากฏ ได้แก่ เขียนแบบจดหมาย แบบบันทึกประจำวัน และแบบแสดงความคิดเห็น ซึ่งผู้เขียนมุ่งแสดงความคิดเห็นส่วนตัว โดยใช้การท่องเที่ยวเป็นสื่อเพียงเล็กน้อย

6. ภาพประกอบ พิจารณาว่า มีภาพประกอบหรือไม่ เป็นภาพสี ขาว-ดำ หรือทั้งสีและขาว-ดำ กระจกที่ใช้พิมพ์ภาพเป็นกระจกชนิดใด มีแผนที่ แผนที่หรือไม่มี

7. ลักษณะรูปเล่ม พิจารณาปกหนังสือ กระจกที่ใช้ ขนาดหนังสือ และการพิมพ์

การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นตอนนี้ ได้ดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ

1. อ่านหนังสือท่องเที่ยวที่เป็นประชากรโดยละเอียด แล้วบันทึกลักษณะต่าง ๆ ในค่านักจัดพิมพ์ ผู้เขียน ประเภท เนื้อหา วิธีการเขียน ภาพประกอบ และลักษณะรูปเล่ม โดยวิธีชี้เครื่องหมายลงในแบบสำรวจและวิเคราะห์ตามหัวข้อที่ตรงกับลักษณะของหนังสือเล่มนั้น ๆ

2. จัดทำบรรณานุกรมและบรรณนิทัศน์ลงในบัตร 4"×6"

3. วิเคราะห์ข้อมูลในแบบสำรวจและวิเคราะห์ด้วยการหาค่าร้อยละ

โดยใช้สูตร $P = \frac{f}{N} \times 100$

4. นำเสนอข้อมูลในรูปของตาราง

5. สรุปผล รายงานการวิจัย และให้ข้อเสนอแนะ